

The Current State Of Teaching The Subject "The Latest History Of Uzbekistan": Content, Essence And Etymology

Ganijonova Dilafruz Nailjon kizi

Doctoral student of Andijan State Pedagogical Institute

ganijonovadilafruz@gmail.com

Abstract

The article analyzes the current state of the teaching of the subject "the newest history of Uzbekistan" in the higher education system of Uzbekistan. The content of Science – covering the period from 1991 to the present-includes the first years of independence, economic-political reforms, State-Building, international relations and processes of formation of national identity. From the point of view of the essence, it is argued that science has ideological and educational significance, aimed not only at illuminating historical events, but also at shaping patriotism, a sense of statehood and the ability to think independently in students.

Keywords: the newest history, the October Revolution, an interdisciplinary approach, historicism, the principle of impartiality, historical thinking.

Annotatsiya

Maqolada "O'zbekistonning eng yangi tarixi" fanining O'zbekiston oliy ta'lim tizimida o'qitilishining hozirgi holati tahlil qilinadi. Fanning mazmuni – 1991-yildan hozirgacha bo'lgan davrni qamrab olgan bo'lib, mustaqillikning dastlabki yillari, iqtisodiy-siyosiy islohotlar, davlat qurilishi, xalqaro munosabatlar va milliy o'zlikni shakllantirish jarayonlarini o'z ichiga oladi.

Mohiyati nuqtai nazaridan fan nafaqat tarixiy voqealarni yoritish, balki talabalarda vatanparvarlik, davlatchilik tuyg'usini va mustaqil fikrlash qobiliyatini shakllantirishga qaratilgan ideologik-ma'rifiy ahamiyatga ega ekanligi ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: eng yangi tarix, Oktyabr inqilobi, Fanlararo yondashuv, tarixiylik, xolislik tamoyili, tarixiy tafakkur.

"Eng yangi tarix" tushunchasi o'zbek ilmiy nutqida XX asr oxiri va XXI asr boshidagi tarixiy davrlarni ifodalash uchun qo'llaniladi. Bu atama mazmunan "yangi tarix" (XVIII–XIX asrlar)dan farq qilib, mutlaqo yaqindagi – odatda Ikkinchi jahon urushidan keyingi yoki, O'zbekiston misolida, mustaqillikdan keyingi davrni qamrab oladi¹ [1]. Shu bois, O'zbekistonning eng yangi tarixi fanining predmeti sifatida asosan 1991-yildan hozirgi kungacha bo'lgan tarixiy jarayonlar olinadi. Rus tilida mazkur atama "новейшая история" deb yuritilib, u ham XX asrning ikkinchi yarmi va XXI asr hodisalarini ifodalaydi. Masalan, Rossiyada "новейшая история" atamasi Ikkinchi jahon urushi tugagan davrdan keyingi tarixga nisbatan qo'llanadi, ba'zan esa 1917-yil Oktyabr

inqilobidan keyingi davr ham shu toifaga kiritiladi. Ingliz ilmiy adabiyotida esa "modern history" kengroq ma'noda yangi davr tarixini anglatadi, "contemporary history" bevosita eng yangi, zamonaviy tarixga ishora qiladi. Inglizcha "contemporary history" odatda Ikkinchi jahon urushidan keyingi davrni qamrab, hali yashayotgan avlodlar esida bo'lgan tarixiy hodisalarini o'z ichiga oladi. Demak, turli tillarda biroz farqlarga ega bo'lsa-da, mazmun mohiyatiga ko'ra bu atamalar XX asr ikkinchi yarmi va XXI asrni qamrab oluvchi davrni belgilaydi.

O'zbekistonda "O'zbekistonning eng yangi tarixi" deganda, avvalo, 1991-yilda davlat mustaqillikka erishganidan keyingi davr tushuniladi. Ayrim manbalarda, masalan

¹ Smets, W., & Savenije, G. (2025). A structural and functional differentiation of knowledge for the history curriculum. *Journal of*

Ostonov O tomonidan yozilgan O'zbekistonning eng yangi tarixi o'quv qo'llanmasida, "eng yangi tarix biz uchun, avvalo, mamlakatimizning 1991-yildan keyin bosib o'tgan tarixiy yo'li mohiyati va mazmunini anglab yetish" ekanligi ta'kidlanadi². Ya'ni mazkur fan O'zbekiston mustaqillik arafasi va dastlabki yillarida yuz bergan muhim jarayonlarni, mustaqillik davridagi islohot va o'zgarishlarni o'rgatishga qaratilgan. O'zbekistonning eng yangi tarixi fanining vaqt doirasi xorijiy adabiyotlardagi "contemporary history" bilan deyarli mos tushadi – masalan, AQSh va Yevropada ham "eng yangi tarix" o'quv kurslari Ikkinchi jahon urushidan so'nggi davrni o'z ichiga oladi (taxminan 1945 yildan hozirgacha). Biroq O'zbekiston misolida mazkur fan davrni mustaqillik (1991)dan boshlash an'ana tusiga kirgan. Qayd etish lozimki, "eng yangi tarix" atamasining vaqt chegaralari bo'yicha turli davlatlarda farqlar bo'lishi mumkin. Xususan, xalqaro ta'riflarda Ikkinchi jahon urushidan keyingi davr "contemporary history" deb atalsa, Rossiya tarixshunosligida 1945-yildan keyingi global tarix "современная история" yoki "новейшая история" sifatida qaraladi. O'zbek ilm-fanida esa atama asosan milliy tarix kontekstida ishlatiladi. Masalan, xalqaro davrlashtirishda XX asrning 90-yillaridan keyingi davrni ba'zan "post-Soviet period" deb ham atashadi, bu bizning "eng yangi tarix" bilan aynan mos tushadi. O'zbekistonning eng yangi tarixi fanini o'qitishda talabalarga terminlarning ana shunday nozik farqlari tushuntiriladi. Jumladan, ingliz tilida yoziladigan darslik yoki dasturlarda fan nomini "History of Contemporary Uzbekistan" tarzida tarjima qilish odat tusiga kirgan (ba'zi OTMlarda "Modern History of Uzbekistan" ham deyiladi). Masalan, Qoraqalpog'istonning

Nukus davlat universiteti (NukusSTU) xalqaro almashinuv doirasida O'zbekistonning eng yangi tarixi fanini inglizcha "Newest History of Uzbekistan" deb nomlagan o'quv dasturi ham chop etgan³. Bu termin tanlovi hamon muhokamaga ochiq, biroq umumiy qabul qilingan tavsif – "contemporary history" bo'lib, u fan mazmunini to'g'ri aks ettiradi. O'zbekiston mustaqillikka erishgach, tarix ta'limi tizimini milliy asosda qayta ko'rish zarurati paydo bo'ldi. 2012-yilda hukumat darajasida muhim qadam qo'yildi: 27-yanvar 2012-yilgi Prezident qarori (PQ–1694-son) bilan Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi huzurida "O'zbekistonning eng yangi tarixi bo'yicha Jamoatchilik kengashi" tashkil etildi. Ushbu qarorda Kengashning maqsadi sifatida O'zbekistonning eng yangi tarixini tadqiq etish va o'qitish samaradorligini oshirish, sohada ilmiy va o'quv-metodik ishlarga ko'maklashish belgilandi. Mazkur Jamoatchilik kengashi idoralararo muvofiqlashtiruvchi va maslahat organi sifatida tasavvur qilingan bo'lib, uning tarkibiga turli vazirlik va idoralar, jumladan, Fanlar akademiyasi, Xalq ta'limi vazirligi, Prezident huzuridagi Davlat va jamiyat qurilishi akademiyasi vakillari kiritilgan edi. Bu tarkib keng qamrovli bo'lib, O'zbekistonning eng yangi tarixi masalalarini davlat siyosati darajasida muvofiqlashtirishga xizmat qilishi mo'ljallangan.

2012-yilgi qarorga binoan, Jamoatchilik kengashi huzurida O'zbekistonning eng yangi tarixi bo'yicha Muvofiqlashtiruvchi metodik markaz ham tashkil etilishi nazarda tutilgan edi. Biroq dastlab ushbu Markaz alohida yuridik shaxs sifatida shakllantirilmadi, balki Kengashning ishchi organi sifatida faoliyat yuritdi. Kengashning vazifalari sifatida quyidagilar belgilandi: O'zbekistonning eng yangi tarixini tizimli

² Ostonov, O. (2022). *O'zbekistonning eng yangi tarixi* (O'quv qo'llanma). Toshkent: Lesson Press. 245 b.

³ Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy Universiteti. (2024-yil 7-avgust) O'zbekistonning eng yangi tarixi fanidan o'quv dasturi (barcha nomutaxassis bakalavriat ta'lim yo'nalishlari uchun).

ravishda, tarixiylik va xolislik prinsiplariga tayangan holda o'rganishni yo'lga qo'yish; milliy tarixga baho berishda bir yoqlama yondashuvlarga yo'l qo'ymaslik; O'zbekistonning eng yangi tarixi bo'yicha yangi o'quv va ilmiy adabiyotlar yaratishni muvofiqlashtirish. Ahamiyatli jihati, bu vazifalar keyinchalik 2017-yil qarorida yanada kengaytirildi, lekin 2012-yilda ham tamal toshi qo'yilgan edi. O'sha davrda Davlat va jamiyat qurilishi akademiyasi qoshidagi "O'zbekistonning yangi tarixi markazi" tugatilib, uning o'rnini Jamoatchilik kengashi egallashi belgilangan. Bu bilan oliy ta'lim tizimida O'zbekistonning eng yangi tarixi fanini joriy etish davlat siyosati darajasida birlashtirildi.

Oradan besh yil o'tib, 2017-yilda O'zbekistonning eng yangi tarixi bo'yicha institutsional tizimni takomillashtirishga qaratilgan yana bir qadam qo'yildi. 2017-yil 17-fevralda Prezidentning PQ–2789-son qarori qabul qilinib, unda Fanlar akademiyasi faoliyatini takomillashtirish choralari belgilandi. Ushbu qarorga asosan, O'zbekistonning eng yangi tarixi Jamoatchilik kengashi Oliy ta'lim vazirligi tizimidan O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi huzuriga o'tkazildi. Bu o'zgarish jamoatchilik va ilmiy doiralarda ijobiy qarshi olindi, chunki Fanlar akademiyasi qoshida faoliyat yuritish Kengashga ilmiy-tadqiqot muassasalari bilan yaqinroq hamkorlik qilish, akademik salohiyatni jalb etish imkonini berdi. Xuddi shu jarayon PQ–3105-son Prezident qarori bilan yakuniy huquqiy hal etildi: 2017-yil 30-iyundagi ushbu qarorda "O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi huzuridagi O'zbekistonning eng yangi tarixi bo'yicha Jamoatchilik kengashi faoliyatini tashkil etish to'g'risida" so'z yuritilib, Kengashning yangilangan nizomi tasdiqlandi.

Qarorda kengash zimmasiga yangi avlod o'quv-metodik adabiyotlarini yaratish vazifasi qo'yilgan. Bu O'zbekistonning eng yangi tarixi bo'yicha zamonaviy darslik va qo'llanmalarni tayyorlash davlat ahamiyatidagi masala ekanini ko'rsatadi. Haqiqatan ham, 2017-yildan so'ng bir qancha yangi o'quv adabiyotlari, jumladan, O'zbekistonning eng yangi tarixi bo'yicha universitetlar uchun qo'llanmalar va darsliklar chop etildi⁴. Qaror muvofiqlashtiruvchi metodik markaz faoliyatini ham jonlantirdi. Endilikda jamoatchilik kengashi huzurida to'laqonli ishlaydigan markaz – "O'zbekistonning eng yangi tarixi masalalari bo'yicha Muvofiqlashtiruvchi-metodik markaz" faoliyati yo'lga qo'yildi. Bu markaz Fanlar akademiyasi tasarrufida bo'lib, O'zbekistonning eng yangi tarixini o'qitish metodikasini takomillashtirishga mas'ul etib belgilandi. Markazning tashkil etilishi O'zbekistonning eng yangi tarixi bo'yicha ilmiy-tadqiqot va uslubiy ishlarni tizimli ravishda yo'lga qo'yish, yurt miqyosida yagona ilmiy-uslubiy platforma yaratish imkonini berdi.

2017-yil qaroridan so'ng, Markaz qoshida maxsus ilmiy-uslubiy nashr yo'lga qo'yildi. Fanlar akademiyasi sayti ma'lumotiga ko'ra, Markaz "O'zbekiston eng yangi tarixining dolzarb masalalari" nomli ilmiy to'plam yoki jurnalni nashr eta boshladi. Bu nashrda O'zbekistonning eng yangi tarixi doirasidagi tadqiqotlar, metodik maqolalar, konferensiya materiallari e'lon qilinmoqda. Shuningdek, Fanlar akademiyasi Tarix institutining rasmiy jurnali – "O'zbekiston tarixi" jurnali ham O'zbekistonning eng yangi tarixi bo'yicha nazariy va metodologik tadqiqotlarni yoritish maydoniga aylandi. Mazkur jurnal avvaldan mavjud bo'lib, kengroq tarixiy mavzularni qamrab kelsada, 2017 yildan so'ng unda O'zbekistonning eng yangi tarixiga oid maxsus ruknlar paydo

⁴ Xoliqova, R. (2021). O'zbekistonning eng yangi tarixi (O'quv qo'llanma). Toshkent davlat texnika universiteti.

bo'ldi (masalan, "Eng yangi tarixning dolzarb muammolari" rukni). Natijada ilmiy jamoatchilik va pedagoglar O'zbekistonning eng yangi tarixi fanining kontentini boyitishga doir fikr-mulohazalarini muntazam e'lon qilish imkoniyatiga ega bo'ldilar. Bundan tashqari, 2018-yildan boshlab Fanlar akademiyasi Tarix institutida eng yangi tarix bo'yicha ilmiy tadqiqotlar hajmi ortdi: institut tarkibida "Yangi va eng yangi tarix" bo'limi faoliyat ko'rsatib, doktorantlar va yosh olimlar mustaqillik davri tarixini turli jabhalarda o'rganishni keng yo'lga qo'ydi⁵.

O'zbekistonning eng yangi tarixi fanini OTMLarda o'qitish 2010-yillar boshidan boshlangan bo'lsa-da, 2017-yilga kelib mamlakatning deyarli barcha oliy ta'lim muassasalarida mazkur fan alohida kurs sifatida joriy etildi. Jumladan, Samarqand, Namangan, Nukus, Urganch, Qarshi, Termiz va boshqa davlat universitetlari dasturlariga O'zbekistonning eng yangi tarixi mustaqil fan sifatida kiritildi. Ilgari bu fan umumiy "O'zbekiston tarixi" kursining so'nggi boblari doirasida berilgan bo'lsa, endilikda ko'plab OTMLarda bakalavriatning 1-bosqichida yoki 2-bosqichida 1-semestr davomida "O'zbekistonning eng yangi tarixi" nomli mustaqil fan o'qitilmoqda.

Shu tariqa, O'zbekistonning eng yangi tarixi kursi mavzulari xronologik va tematik tamoyilda tuzilgan. Dasturlar ko'pincha mustaqillikning dastlabki 5-10 yiliga 3-4 mavzu ajratadi (mazkur davr tub burilishlar davri bo'lgani uchun), keyingi 10-15yiliga (2000-2015) 2-3 mavzu, so'nggi yillarga 1 mavzu qoldiradi. Bu ba'zi o'rinlarda mavzular zichligi notekis bo'lishiga olib keladi – masalan, 1991-2001 yillar voqealari juda batafsil o'tilib, 2010-yillar yuzakiroq qamrab olinishi mumkin. Biroq yangilangan dasturlar (xususan, 2021-yil va

2022-yil namunaviy dasturlari) bu nomutanosiblikni tuzatishga harakat qilgan: 2016-yildan keyingi davr (hozirgi bosqich) ham alohida mavzu sifatida kiritilib, uning ahamiyati talabalarga yetkazilmoqda.

O'zbekistonning eng yangi tarixi fanining mazmun xaritasini o'rganish shuni ko'rsatadiki, uning mohiyati – yosh avlodga mustaqil O'zbekiston tarixi haqida izchil va haqqoniy bilim berish, tarixiy tafakkurini shakllantirish va shu orqali ularning ongiga milliy g'oya va qadriyatlarni singdirishdir. "Mavzular xaritasi"ning har bir bo'limi shu oliy maqsadga xizmat qiladi: siyosiy islohotlarni o'rgatish – ularda fuqarolik mas'uliyati va davlatga hurmat tuyg'usini oshiradi; iqtisodiy tarixni o'rgatish – mustaqil iqtisodiy taraqqiyotning qadrini anglashi, bozor iqtisodiyotining murakkabligini tushunishi uchun; madaniy-ma'rifiy siyosatni o'rgatish – milliy meros va qadriyatlarni egasi bo'lishga undaydi va hokazo. Ta'kidlash joizki, xalqaro ilmiy doiralarda ham tarix ta'limidan kutiladigan natijalarning biri – tarixiy bilimlarni bugungi kundagi fuqarolik ongini yuksaltirishga xizmat qildirishdir⁶. O'zbekistonning eng yangi tarixi fani ham aynan shunday vazifani bajarishi mo'ljallangan milliy fan sifatida qaraladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori. (2017-yil 30-iyun, PQ-3105-son). O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi huzurida O'zbekistonning eng yangi tarixi bo'yicha Jamoatchilik kengashi faoliyatini tashkil etish to'g'risida. <https://lex.uz>

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori. (2012-yil 27-yanvar, PQ-1694-son). O'zbekiston Respublikasi

⁵ Abdullayev, R. (2017, August 14). O'zbekistonning eng yangi tarixini o'rganish – dolzarb masala. *Uza.uz*. <https://uza.uz/posts/98861>

⁶ Thorp, R., & Persson, A. (2020). On historical thinking and the history educational challenge. *Educational Philosophy and Theory*, 52(8), 891–901. <https://doi.org/10.1080/00131857.2019.1686940>

Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi huzurida O'zbekistonning eng yangi tarixi bo'yicha Jamoatchilik kengashini tashkil etish to'g'risida.
<https://lex.uz>

Smets, W., & Savenije, G. (2025). A structural and functional differentiation of knowledge for the history curriculum. *Journal of Curriculum Studies*, 57(4), 495–506.
<https://doi.org/10.1080/00220272.2025.2455687>

Nafasov, A. (2024). Teaching history as an object of pedagogical research. *The Bioscan*, 19(2), S.I(1), 220–223.

Ndomondo, E. (2023). Promoting history subject skills through competency-based assessment on Tanzania secondary schools students: Teachers' understanding and practices. *Social Sciences & Humanities Open*.
<https://doi.org/10.2139/ssrn.4475551>

Saydullaev, G. A. (2021). Изучение новейшей истории Узбекистана в медицинских вузах республики. *PEDAGOGS International Research Journal*, 1(11), 45–52.

Abdullayev, R. (2017, 14-avgust). O'zbekistonning eng yangi tarixini o'rganish – dolzarb masala. *Uza.uz*.
<https://uza.uz/posts/98861>